

תורת הר שמואל

פרשת חיי שרה תשפ"א זמני השבת:

כניסה: 4:06 צאת: 5:18 ר"ת: 5:57 שקיעה: 4:45

מזל טוב!

הרב אפרים גילקרוב ורעיתו הי"ו
על אירוסי הבת

משפחת סרודי היקרים הי"ו
על אירוסי הבן מרדכי הי"ו

הרב שמואל שרגא ורעיתו הי"ו
על נישואי הבן

ברכה שמחה ונחת באורך ימים ושנים!

נתרם בעילום שם ע"י ח.ח. הי"ו
ברכה שמחה פרנסה ונחת באורך ימים ושנים
בזכות זיכוי הרבים

כתוב בפרשה שאברהם אבינו בא לדבר עם עפרון והכריז אברהם בפני כולם שהוא נותן כסף עבור השדה, וכך כתוב - (פרק כ"ג פסוק י"ג) וידבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה, ופירש רש"י אך אם אתה לו שמעני - אתה אומר לי לשמוע לך וליקח בחנם אני אי אפשרי בכך אך אם אתה לו שמעני הלואי ותשמעני.

וצריך להבין למנה אברהם אבינו צריך לומר הלואי שתשמעני, והרי עפרון כבר אמר שהוא מוכן לתת לאברהם את השדה ואת המערה ואפילו בחינם! אם כן למה אברהם אבינו רומז כאן שיש איזה עיכוב? אלא מפורסם שיש צורה מסויימת של התנהגות אצל בני אדם, אם יש אדם חשוב אשר נותנים לו מתנה הרי זה כבוד גדול לנותן המתנה על שאדם חשוב קיבל ממנו מתנה! אפילו שהוא נותן המתנה, בכל זאת ההנאה היא שלו על שאדם חשוב קיבל ממנו! אבל בעפרון המעיין בפסוקים יראה שאמר עפרון כך - לא אדני שמעני השדה "נתתי" לך והמערה אשר בו לך "נתתיה" לעיני בני עמי "נתתיה" לך קבר מתך, הנה שבכל דיבורו הזכיר ואמר לכל שהוא הנותן וחזר ואמר נתתי נתתי, ומזה אמר אברהם הלואי ותשמעני כי כל רצונו של עפרון להזכיר הנתינה שוב ושוב, עפרון רצה להיות סוחר ממולח עם קריצת עין, גומל חסדים מפורסם, בעל מעמד שכל החשובים צריכים אותו, וכל זה בפני כל העם שיראו אותו! כלל ידוע (עירובין יג) - כל הרודף אחר הכבוד (גדולה), הכבוד בורח ממנו! אפילו הכבוד חס על כבודו של הכבוד, ובורח!

מדהים הוא כיצד מי שמחפש את הכבוד אינו שם אל לב כמה מבזה את עצמו, מלבד עצם הגנאי שבבקשת הכבוד, אומר שלמה המלך - שונא מתנות יחיה, אדם שתמיד מחפש מתנות מאנשים, שיעריכו כמה הוא גיבור, כמה הוא חכם, כמה הוא מיוחד, אדם זה חי על אנשים אחרים, על דבריהם הוא חי, הוא צריך תמיד מתנות! אדם זה הינו מת, אין לו חיות משל עצמו, ורק מי ששונא מתנות הוא זה שיש לו חיים, כי הבנין שלו הוא ממעשיו שלו בדיבור עם בורא עולם ובמדידה מול הבורא כדי לתקן מעשיו שהיא גדולת אמת להיות דבוק בו יתברך, ולכן הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו!

* * * * *

כתוב בפרשה בפרק כ"ד פסוק נ': ויען לבן ובתואל ויאמרו מה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב,

ביאר רש"י שלבן ובתואל אמרו לאליעזר - לא נוכל לדבר אליך ולעצור אותך בדבר הזה, לא על ידי תשובת דבר רע, ולא על ידי תשובת דבר הגון, כי כאן ניכר שמה' יצא הדבר! לפי מה שסיפרת לנו שהכל היה נראה בהשגחה שפגשת את רבקה ליד הבאר וכל מה שקרה שם שהשקתה אותו ואת כל הגמלים. ונראה בביאור הדברים על פי מעשה ששמעתי: ראש ישיבה אחד פנה למרן החזון איש זצוק"ל לבקש ברכה עבור בתו שבגרה וגמרה את לימודיה כבר לפני שלש שנים והוא מתקשה למצוא שידוך עבורה, שאל אותו החזון איש לפשר הדבר האם הבת בעלת מום? ענה אביה שהבת כלילת המעלות גם בגשמיות וגם ברוחניות! אם כן שאל אותו החזון איש - האם עד עכשיו לא פנו בהצעות? ענה ואמר האב - באו הרבה הצעות לבתי אבל לא כפי שעולה על רוחי, שאל אותו החזון איש ומה אתה מבקש לבתך? ענה ואמר אבי הבת - רצוני בבחור למדן גדול שיהיה מתאים גם במשך הזמן להיות מגיד שיעור חשוב בישיבה שלי! וכן שהבחור יהיה ממשפחה של ראש ישיבה כמוני! וכן הוסיף כהנה וכהנה דרישות רבות, ענה החזון איש: יש לך דין רודף! אתה לא מבקש שידוך עבור בתך אלא אתה מחפש שידוך עבורך, ומן השמיים כבר שלחו ממזמן את בן זוגה, גאותך עיכבה את השידוך ולשידוך עבורך לא שייך ברכה!

ולפי זה נראה לבאר את דברי רש"י, שהיכן שמה' יצא הדבר גם תשובות הגונות לדבר רע יחשב, וזה מה שכתב - לא נוכל למאן בדבר הזה לא על ידי תשובת דבר רע, ולא על ידי תשובת דבר הגון! אם מגיע שידוך אין שום טעם או אפשרות לעכב זאת, וכן אמרו חז"ל - בגרה בתך שחרר עבדך ותן לה! וכך רואים

חזו בני חביבי
עמוד 8

הלכה פסוקה
עמוד 7

חזו בני חביבי
עמוד 6

מעשה שהיה
עמוד 5

עיון הפרשה
עמוד 4

למדני חוקיך
עמוד 3

פרפראות
עמוד 2

פרשה מפורשת המשך מעמוד 1

מירושלים! מבית המקדש! ואז כיון שהרוחות של העולם נמדדים מירושלים, לכן לא רק במזרח ומערב אלא גם בצפון ודרום אם אדם ילך לכיוון צפון הוא תמיד הולך צפונה אפילו אם הוא יקיף את העולם כמה פעמים, וגם כשהוא יורד מהצד השני של העולם הוא עדיין הולך לכיוון צפון, וכך גם בדרום אם אדם הולך לכיוון דרום אפילו שהוא מקיף את העולם ועולה מהצד השני הוא עדיין הולך לכיוון דרום!! כי הנקודה שממנה מודדים את כל רוחות העולם הוא ירושלים!

איזה פסוק בתהילים? כתוב כך - בפרק מ"ח פסוק ג', "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב", זאת אומרת שהר ציון, ירושלים, הוא "ירכתי צפון" משם מתחיל הצפון!! ואם סימנו לנו משם מתחיל הצפון אז גם שאר הרוחות של העולם גם דרום מזרח ומערב! הנה רואים מתהילים שהנקודה אשר ממנה מתחילים למדוד את רוחות העולם היא ירושלים ולא שייך כלל לציר של כדור הארץ. ולמה דוקא מירושלים? כי הגמרא אומרת שמציון נברא העולם, שהעולם החל מירושלים ומשם נמשך והקדוש ברוך הוא ברא את כל העולם אך הכל התחיל מירושלים, ולכן הכל נמדד מירושלים!

מה הקשר לפרשה?

כתוב בפרשה (בספר בראשית פרק כ"ה פסוק ה') "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם", רואים שכתוב בפרשה שאברהם אבינו שלח את בני הפילגשים אל ארץ מזרח (ארץ קדם)! הרי אין דבר כזה ארץ מזרח כי מזרח זה רק כיוון, ולא משנה לאיזה ארץ תלך תמיד יש כיוון מזרח ומערב, אם כן איך אפשר לומר על ארץ מסויימת שהיא ארץ מזרח? אלא רואים שיש נקודה מסויימת בעולם אשר ממנה מודדים את כל הרוחות, ואם יש ארץ שנמצאת מזרחית לנקודה ההיא אז זה נקרא ארץ מזרח!! והנקודה ההיא זה ירושלים!

בפרשה - שאם לא הייתה בעיה שאין ארוך מתדבק בברוך היה אברהם משיא את בנו יצחק לבתו של אליעזר אף שהיה אבי הבת עבד!

* * * * *

מקובל היום בעולם למדוד את הכיוונים לפי צורת כדור הארץ, ונפרט - צפון זה הנקודה העליונה של כדור הארץ, ודרום זה הנקודה התחתונה של הכדור, ושתי נקודות אלה הם הציר שעליו סובב כדור הארץ.

אבל מזרח ומערב זה כיוון של הליכה שאדם הולך ביחס לציר, אם הוא הולך ימינה אז הוא הולך לכיוון מזרח, ואם הוא הולך שמאלה אז הוא הולך לכיוון מערב.

יש הבדל בין צפון ודרום לבין מזרח ומערב! מה ההבדל? ההבדל הוא שאם אדם גר באמצע הבטן של כדור הארץ והוא מתחיל ללכת לכיוון צפון, הוא תמיד הולך לכיוון צפון עד שהוא מגיע לנקודה העליונה של ציר סיבוב כדור הארץ, אבל ברגע שהוא מגיע לנקודה העליונה והוא ממשיך ללכת הוא מתחיל לרדת לכיוון דרום, וכך גם מי שיוצא מביתו והולך לכיוון דרום, ברגע שהוא מגיע לנקודה הדרומית והוא ממשיך ללכת אז הוא מתחיל לעלות מהצד השני והוא הולך כעת לכיוון צפון.

אבל במזרח ומערב זה שונה, אדם שהולך לכיוון מזרח הוא תמיד הולך לכיוון מזרח אפילו אם הוא מקיף את העולם כמה פעמים עדיין הוא הולך לכיוון מזרח, וגם במערב אם אדם יצא מביתו וילך לכיוון מערב אפילו אם הוא יקיף את העולם כמה פעמים הוא עדיין הולך לכיוון מערב.

אבל כל זה לפי מה שמקובל היום בעולם, בוואו ונבדוק אם זה כך גם על פי התורה - או שעל פי התורה הכל נמדד בצורה אחרת. מפסוק בתהילים משמע שאצלנו הרוחות של העולם נמדדים אחרת! קודם נסביר ואחר כך נראה את הפסוק.

הרוחות של העולם לפי מה שנראה בתהילים נמדדים מנקודה אחת!

פרפראות הרב משה קליין

"ויהיו חיי שרה"

ואפשר להוסיף כי הרמז לדברי רש"י "בת ק' כבת כ"ו וכו' מופיע במילה **חיי ח'** הסגתה לאחור של האות ח' תתקבל האות ז' (ליופי), קידומה של האות י' תתקבל האות כ' (לחטא), קידומה של האות י' (הנוספת בגימטריא גדולה) תתקבל האות ק', מעלותיה של שרה אמנו מרומזים באותיות שם הפרשה. (משב"א)

"שני חיי שרה"

"כולן שוין לטובה" (רש"י), קשה, למה לא חיתה שרה כמו אברהם שכן הייתה צדקת כמוהו? אפשר לומר לפי המדרש, שבן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו וכבר ידוע גר שנתגייר כקטן שנולד,

וכשנחסר מקע"ה - מ"ח נקבל קכ"ז כמניין שנות שרה.

(יריעות שלמה)

"ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים"

"כולן שוין לטובה" (רש"י) כידוע אברהם אבינו נפטר בגיל מאה שבעים וחמש, וי"א (כלי יקר) שאברהם לא חי את כל ימיו הקצובים לו, שהרי נחסרו מימיו חמש שנים כדי שלא יראה את עשו יוצא לתרבות רעה, כלומר אברהם אבינו היה צריך לחיות מאה ושמונים שנה, אם אצל שרה נאמר שכל חייה "כולן שוין לטובה" הייתה צריכה לחיות עוד חמישים ושלוש שנים (נפטר קודם מצער העקידה) ולהגיע למאה ושמונים,

(ההפרש בין 127 ל-180). מכיוון שבשורת המלאך על לידתו של יצחק נאמר בפרשת וירא "ותכחש שרה לאמר לא צחקתי" אולי עקב תביעה על התבטאותה באמונה פחתו ימי שנותיה. **ותכחש** (שרה לאמר) **לא צחקתי** בגימט' קטנה (עם הכולל) חמישים ושלוש, והרמז לימי שנותיה בפסוק (פרשת וירא) "ואברהם ושרה זקנים באים בימים = מאה עשרים ושבע, **באים** = 53. ימי שנותיהם של אברהם ושרה יחד 302 שנים (127 + 175 = 302) במקום 360. כדי להגיע ל-180 שנות חיים כל אחד, חסרו להם יחד 58 שנים ובצירוף הכולל (אברהם שרה) ס"ה 362, **זקנים באים בימים** = 362, ואילו לימינו שלנו זקנים **באים בימים** = 120. (משב"א)

האם צריך להזהר לא להמתין בין נטילת ידים להמוציא

כתב הטור בסימן קס"ו, וינגב ידיו היטיב ויברך ברכת המוציא מיד ומיהו רבינו יואל כתב שאין לחוש על הפסק בין נטילה להמוציא כיון שהשלחן לפניו ודעתו לאכול לא חשיב היסח הדעת והיהא דתיכף לנטילה ברכה מפרש לה על מים אחרונים וכן פירש רב אלפס והרמב"ם ז"ל, וא"א הרא"ש ז"ל היה רגיל אף בראשונים שלא להפסיק ושלא לדבר והיה רגיל כשהיה מיסב בסעודה עם אחרים שהיה נוטל באחרונה שלא להפסיק ושלא לדבר ומתוך הירושלמי משמע ג"כ דהיהא דתיכף לנטילה ברכה דאמים ראשונים קאי דאיתא התם התוכף ברכה לנט"י אינו ניזוק בכל אותה סעודה, ע"כ.

וכתב בבית יוסף, משום דמשמע ליה דהא דאמרין בפרק כיצד מברכין (מב.) תיכף לנט"י ברכה בנטילה שלפני הסעודה קאמר, אבל רבינו יואל מפרש לה במים אחרונים דאילו בראשונים אינו צריך לתכוף נטילה לברכה וכן כתבו הגהות מיימוניות בפ"ו מהלכות ברכות (אות ע) בשם רבינו שמחה וגם הרמב"ם כתב שם (ה"כ) דתיכף לנט"י שלאחר הסעודה ברכת המזון, ומ"ש רבינו שכן פירש הרי"ף אינו יודע מהיכן למד כן שהרי הרי"ף (ברכות ל.) לא כתב בזה אלא דברי הגמרא וכל מה שאפשר לפרש בלשון הגמרא יש לפרשו בלשון הרי"ף גם כן, ומ"ש דמתוך הירושלמי (ברכות פ"א ה"א) דהיהא דתיכף לנטילה ברכה משמע דאמים ראשונים קאי דאיתא התם התוכף ברכה לנט"י אינו ניזוק בכל אותה סעודה. כלומר ואי קאי לנטילה אחרונה א"כ כבר סעד ומאי דהוה הוה וכן כתוב בהגהות מיימוניות פ"ו וכן נכון לעשות ליזהר גם במים ראשונים,

ובשולחן ערוך סימן קס"ו כתב מר"ן וז"ל יש אומרים שא"צ ליזהר מלהפסיק בין נטילה להמוציא, ויש אומרים שצריך ליזהר, וטוב ליזהר. (הג"ה) ואם שהה כדי הלך כ"ב אמה, מקרי הפסק (תוס' פ' אלו נאמרים).

ובמגן אברהם כתב וטוב ליזהר. וכ' בשל"ה שבכל יום קודם נטילה יתפלל על מזונו מאת הש"י ואם שכח להתפלל עד אחר נטיל' מות' להפסיק בכך ע"כ והעולם נהגו לו' מזמור ה' רועי וגו' בין נטילה להמוציא ועסי' רל"ה ס"ב, וכ' רש"ל על בעל הסעוד' ליתן לגדול באחרוני' ליטול אך אם הביא לו ליטול בראשונה והוא מונע עצמו עבירה הוא בידו לומר אני לא אפסיק ואחרים יפסיקו אלא יטול עצמו וישב ולא ידבר ואם שאלו לו ד"ת מותר להפסיק ע"כ עסי' קס"ז ס"ה וב"ח כ' דאסו' אפי' בד"ת וגם אפי' הישיבה הוי הפסק כמ"ש רמ"א ע"כ וא"כ רשאי הגדול למנוע עצמו מליטול בראשונה דעכ"פ איכא קפידא טפי כשמפסיק הבוצע מהאחרים ועוד דהאחרים אם יראו שימשך הדבר יכולים ליקח פת ולבצוע בלחש לעצמן:

וכתב המשנה ברורה שא"צ ליזהר וכו' - דמה דאמרין בש"ס [ברכות נ"א] תיכף לנט"י סעודה ס"ל דהיינו שלא יתעסק בינתיים באיזה עסק או מעשה עד שיסיח דעתו או בשיחה הרבה דמביא לידי היסח הדעת [אפילו אם היה בד"ת] אבל אם יושב בטל ואינו עושה בינתיים שום מעשה אף ששוהה הרבה או אפילו משיח מעט אין לחוש כיון שהשלחן ערוך לפניו ודעתו לאכול מיד לא מסיח דעתו, והא דכתה הג"ה כדי הלך כ"ב אמה מקרי הפסק - ולא מקרי תיכף וא"כ לפי מה שפסק המחבר דטוב ליזהר לתכוף נטילה לסעודה יש ליזהר גם מלשהות בינתיים שיעור כזה. ודע דעיקר דין תכיפה המוזכר בסימן זה הוא רק מצוה לכתחלה אבל בדיעבד אפילו שהה הרבה או הפסיק בינתיים אין צריך לחזור וליטול ידיו כל שלא הסיח דעתו בינתיים משמירת ידיו,

וכתב בחזון איש סימן כ"ה ס' ח' דאם שוהה כדי שכל המסובים יטלו ידיהם שהייה זו היא לצורך סעודה ואינה חשובה הפסק בדיעבד, ובאור לציון כתב האם מותר לשהות לאחר נטילת ידים כדי להמתין לצאת ידי חובת ברכת המוציא בברכתו של אחר, או שיש להזהר שתהא ברכת המוציא מיד לאחר נטילת ידים. תשובה. אף שטוב להזהר לברך ברכת המוציא מיד לאחר נטילת ידים בלא לשהות בינתיים, מכל מקום אם רוצה לצאת ידי חובת ברכת המוציא על ידי ברכת חבריו, רשאי להמתין ולשהות עד שיוציאו ידי חובה. דנראה דהיינו דוקא למברך עצמו, אבל השומע את הברכה מאחר, וכגון שהוא ממתין לחבירו כדי לברך על לחם שלם, שעדיף טפי, כמבואר בשו"ע בסימן קס"ח סעיף א', או בשבת משום לחם משנה, או שממתין לברכת חבריו משום ברוב עם הדרת מלך, אין חשש לשהייה בשתיקה. וראיה לדבר, ממה שהביא בשו"ע בסימן קס"ה סעיף ב' שהרא"ש היה רגיל ליטול ידיו באחרונה, שלא להפסיק ושלא לדבר. ולכאורה יש לתמוה למה חשש רק להפסק שלו ולא להפסק של שאר המסובים, ויותר היה עדיף שכל אחד יברך לעצמו, מוכח שדין תיכף לנטילה ברכה היינו דוקא למברך, ולכן הרא"ש שהיה מברך היה נוטל באחרונה, ולכן נראה שהשומעים יכולים להקל בשהייה אף ביותר משיעור הלך כ"ב אמה. ועוד שיש לצרף לזה שיש אומרים שתיכף לנטילה ברכה קאי על ברכה אחרונה, כמבואר בטור ובב"י שם, ונראה שכן דעת האריז"ל, שהוכיח לאחד שהיה לו כאב בכתף, שכאב זה נגרם לו משום שעבר על תכף לנטילה ברכה במים אחרונים, וכמו שהביא בשער המצוות בפרשת עקב, וראה גם בכה"ח בסימן קע"ט אות א', ע"ש.

בהליכות עולם הלכות סעודה כתב היות ומרן השו"ע כתב טוב להזהר להפסיק אפילו במים ראשונים משמע שהוא ממדת חסידות והעיקר להלכה שלא הוי הפסק.

לסיכום: צריך להזהר שלא להפסיק בין נטילת ידים להמוציא כמה שיכול, ובודאי ביום חול שכל אחד אוכל מלחמו בלי לחכות לאחרים, אבל בשבת ויום טוב או בסעודות מצוה שיש הרבה מסובים וכולם ממתנים עד שיבצע בעל הבית משמע שלא נקרא הפסק, ובאור לציון כתב שרק המברך צריך להקפיד ליטול באחרונה אבל שאר המסובים לא, ודעת הרב עובדיה שהחוב לא להמתין לדעת השו"ע הוא רק ממדת חסידות, ולדעת הרמ"א הוא בדיעבד כמו שהבאנו לעיל בשם החזון איש.

"כבר כתיב 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריו'. נמצא כל עניינים כאלו גורמים לישראל להיות נתונים בהסתר פנים ח"ו, וגם איתא בזוה"ק פרשת נשא שדבר זה גורם לשרות סטרא אחרא בביתא וגורם מסכינותא לביתא. על כן נדב לבי בעז"ה לאסוף את כל מאמרי חז"ל השייכים לענין זה, ולהראות לפני הכל את גודל העוון והעונש שיש בזה, וגודל המעלה להאשה הצנועה בדרכיה, שעיי"ז היא זוכה לבנים יראי השם וחשובים שבדור, אולי על ידי זה יראו ויקחו מוסר ויתוקן קצת הפרצה הגדולה הזאת, ובזכות זה נזכה לראות בבנין ירושלים גדריה ועניניה בב"א" (החפץ חיים - ספר גדר עולם)

רבקה – כשושנה בין החוחים

יש הרבה דמויות חשובות בפרשת חיי-שרה אבל היום נדמה לי שהדמות המרכזית בפרשה שלנו היא האימא השנייה מתוך ארבע אימהות - רבקה. בשנים שעברו דיברנו עליה רבות אבל דומני שלא דיברנו עדיין על הנושא החשוב מאד והוא מענה על השאלה מי גידל את רבקה אמנו?

במדרש על ספר הנביא עובדיה כתוב כך: "יבוא מי שגדל בין שתי רשעים, אחאב ואיזבל, ולא למד ממעשיהם הרעים ויפרע ממי שגדל בין שתי צדיקים, יצחק ורבקה, ולא למד ממעשיהם הטובים! כך רואים חז"ל את הבחירה של הנביא עובדיה שגדל בין שני רשעים ובכל זאת היה צדיק (עובדיה) ויפרע מעשיו שגדל בין יצחק ורבקה ולא למד ממעשיהם הטובים.

כלומר, הבחינה על אדם אם הוא צדיק או הוא רשע נבחנת ממי שהיה המשפיע על ההתפתחות שלו. מסתכלים עליו ושואלים איפה הוא גדל? מי השפיע על הגידול שלו? כי באמת בזה תלוי כל העתיד של האדם. במיוחד אם מדובר על צעיר בשנים. זה נכון לשני הכיוונים, אם הוא גדל בין שני צדיקים כמו עשוי שגדל בין יצחק אבינו ורבקה אמנו, וגם על עובדיה שהיה גר אדומי וגדל בין אחאב ואיזבל הרשעים!

רש"י יכתוב בפרשה הבאה על הפסוק "בת בתואל מפדן ארם אחות לבן הארמי" (בראשית כ"ה כ') וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם? אלא להגיד שבחה שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע ולא למדה ממעשיהם!"

לפי הקדמה זאת אנו רוצים לשאול שאלה גדולה. איך באמת גדלה רבקה אמנו שהייתה צדקת גדולה והייתה בולטת מאד במעשי החסד שלה ובמיוחד בזריות שלה למעשים אלו והיא גדלה בבית של שני רשעים גדולים, אבא בתואל שהיה רוצח באופיו ואח לבן שהיה משקר ומרמה את הבריות וכמו שהעיד עליו האלשי"ך קדוש שספר מאה רמאויות שלבן שיקר את חתנו יעקב ואמר בעת הדרשה בבית הכנסת כשהוא מנה את השקרים של לבן שלבן עמד מחוץ לבית הכנסת ושמע את הדרשה והנהן בראשו כמאשר את הדרשה. הכל אמת ויציב!

ולא רק בצעירותו הוא היה להוט אחר הממון דבר שהשפיע רבות על חייו אלא גם אחרי עשרות שנים כשהגיע אליו בן אחותו הנקרא יעקב בן יצחק ורבקה, כך היה כתוב בכרטיס הביקור שהאורח הגיש לשוער של בית לבן והסיבה לבואו רשומה שם שהוא בא לבקש את הרשות להתחתן עם אחת הבנות של הבית הזה והוא מתכוון לבת הקטנה רחל. הביט לבן בכרטיס הביקור בתימהון.

הוא זכר כאילו שזה קרה היום את השליח שבא לביתו עם עשרה גמלים מוקף בעוזרים והוא היה נראה עשיר לפי המתנות שהוא נתן לאחותו הקטנה ועכשיו עומד לפניו אדם לא צעיר במיוחד, לפחות בן שבעים אבל הוא בא מבית עשירי כפי שכתוב בכרטיס הביקור שהוא הבן של גיסו יצחק ואחותו רבקה אבל הוא לא נראה בכלל בנו של גיסו יצחק כי אין לו שום סימני עושר, הוא מצויד במקל בלבד!

ומחו של לבן החל לחשוב. בוודאי הוא הסתיר את כספו וזהבו בבגדיו! טוב להיות זהיר בזמנים כאלה. ולבן ניגש לחבק אותו, סוף סוף הוא בן אחותו, הוא קרוב שלו אבל החיבוק העלה חרס. אין כלום בבגדים. אבל אולי הוא הביא יהלומים אתו והם נשמרים בפיו ואז לבן מוסיף לחיבוק נשיקה והוא מחפש בלשונו את היהלומים שבתוך פיו אבל גם הנשיקה העלתה חרס. אין כלום!

ולבן התחיל חושב במהירות. מה אני אעשה אתו? הוא רוצה את בתי הקטנה. את זה הוא אומר במפורש. זאת לא בעיה. אני אבטיח לו שהוא יקבל אותה. לא ברור מתי. בינתיים אפשר לנצל אותו כעובד בשכר לפי מה שהוא יבקש בשכר עבודתו. האנשים שהיו במקום המפגש של בת לבן עם האורח סיפרו ללבן שהוא חזק מאד וכדאי לקחת אותו לעבודה כרועה.

ואנחנו מסתכלים מרחוק על מה שמתרחש ואנחנו תמהים. לבן צריך להיות בעת הסיפור שיעקב הגיע אליו לחפש את השידוך שלו לפחות בן 95, לא צעיר, ועדיין הוא להוט אחר הממון כמו שהיה בימיו הצעירים! אנשים משתנים ברבות הימים אבל הוא לא השתנה!

ואנחנו נפליג לתוך העתיד ונגיע ללבן כשהוא בסביבות המאה ועשרים שלו. כבר חיתן את ארבעת בנותיו במה שנקרא כעסקה טובה. את כולן לקח יעקב. שתיים כנשים ושתיים כשפחות. לא רע! בינתיים העסקים של לבן פרחו וצריך להודות שיעקב עבד בנאמנות וההצלחה של לבן קשורה במאמצים שלו. יעקב זומם ללכת בחזרה לבאר שבע ולקחת את רכושו עמו, את זה צריך למנוע! הוא בא לכאן עם מקל בלבד והוא יחזור עם המקל בלבד. כל הרכוש שלו יישאר כאן. ולבן יתחבל במוחו מחשבות רבות איך להשאיר את הרכוש כאן!

ואנחנו מתפלאים עליו שוב. אתה כבר בן מאה ועשרים בקירוב ועדיין בוערת בקרבך הבהלה לממון כל כך שהיא מעבירה אותך על דעתך? יעקב ברח! כל הפעמונים מצלצלים! צריך לרדוף אחריו ולהוציא ממנו את הרכוש שלקח עמו! הוא גנב! "הבנים בני והבנות בנותי וכל אשר אתה רואה לי הוא!"

ויעקב יפתח לפניו את כל המזוודות שלו ויוציא מהן את כל הרכוש שלקח עמו. כמה יעקב הקפיד לשמור על הקבלות שנתנו לו בסופרמרקט על כל זוג מספרים שרכש! ויעקב רב עם חותנו לבן להוכיח לו שהוא לא גנב אבל מי ששינה ללא הרף את תנאי העבודה שלו הוא הרמאי לבן! ואז התערב בתמונה אלוקי יעקב והזהיר את לבן לבל ינסה לפגוע במשהו ברכוש יעקב. מפניו לבן מפחד וכך יגיע יעקב שלם לבית אביו. שלם בתורתו ושלם בממונו!

"מה שחז"ל
אומרים שדירה
נאה ואשה נאה
וכלים נאים
מרחיבין דעתו של
אדם, הכל טוב
ויפה אבל למה
המילה מרחיבין
הופכת כל כך
בקלות
למחריבין?!"

ב. ואתם שואלים אותי מה ראית להקדים את המאוחר ולהכניס בתוך השיעור לפרשת חיי שרה מה שעתידי להתרחש בעוד עשרות שנים? התשובה לשאלה של הציבור החכם היא שרציתי לצייר את הבית שרבקה גדלה בו ולהראות כמה הבית הזה לא יכל להיות מדגרה לפיתוח דמות כזאת.

העובדה שהיא הייתה בת שלוש שנים עת התרחש הסיפור מגבירה את תמימתנו. מה יכולה קטנה בגיל כזה להבין בכלל? היא יכלה בגיל כזה לקפץ על חבל ולשחק משחקי ילדות! אפילו העובדה ששלחו ילדה בגיל כזה להביא מים מהבאר לא מובנת לנו. אבל נגיד שזוהי מה שקרה כי לא היה את מי לשלוח למטרה זאת. לבן היה עסוק בעניינים שלו וכנראה שלשליחות כזאת התאימה רק ילדה.

גם אליעזר המתין "לבנות אנשי העיר היוצאות לשאוב מים" (בראשית כ"ד י"ג) בנות ולא בני! אבל כפי שהסיפור התפתח מחייב שהיה מישהו שחיך אותה והכין אותה להתנהגות כזאת. היא הגיעה לשם במטרה אחת בלבד. לשאוב מים מהבאר ולחזור הביתה. מיד! התורה מציינת את השעה בה התרחש הסיפור. "לעת ערב!"

אבל הסיפור נמשך שעות אחדות. לשאוב מים בשביל עשרה גמלים זה לא פשוט! היא תחזור הביתה קרוב לחצות הלילה! היה צריך להיות רשום המחנך שלה. מי היה המורה שלה להתנהגות כזאת?

נכון שאליעזר עבד אברהם הזמין את הסיפור ודווקא בצורה כזאת. עם כל הפרטים ובאמת כשהוא ראה את ההתנהגות שלה כתוב בתורה (בראשית כ"ד פסוק כ"א) "והאיש משתאה לה" וברש"י "משתומם ומתבהל על שראה דברו קרוב להצליח" אבל השאלה ממשיכה להטריד אותנו, מי הכין אותה להתנהגות כזאת? אבל הנה התשובה שלנו לשאלה הזאת. התורה תכתוב בפרק כ"ד פסוק י"ד "והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני."

פה כנראה יש מחלוקת במפרשים איך להסביר את המילה "הוכחת". רש"י מפרש את אותה הוכחת - "ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים וכדאית היא להיכנס בביתו של אברם, ולשוון הוכחת - בירת!" זה פירוש רש"י בעוד שה"ספורנו" כותב על אותו פסוק אותה הוכחת

עיון הפרשה המשך מעמוד 4

"ייסרת והורית אותה מוסר השכל באופן שתהיה ראויה לעבדך ליצחק!" הנה המורה! הקב"ה בעצמו לקח את התפקיד להיות המורה שלה. ואת זה הוא עשה בדרך של לימוד מוסר. על כל טעות קטנה שלה היא קיבלה נזיפה.

הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל אבי תנועת המוסר היה רגיל לצטט את הפסוק בתהילים "בקמים עלי מרעים תשמענה אזני!" לא אהבת קומפלנטים בונה את האדם! דווקא האזנה לתוכחות בונה את האדם! אנחנו נזכרים בהגר שפחת שרי שהייתה לדברי האברבנאל פורעת מוסר ולכן היא ברחת מבית אברהם! היא שנאה תוכחות כמו שעד היום לא מצאתי הרבה בני אדם שאוהבים אותם. זכורני לפני למעלה מחמישים שנה כשישבתי לפני זקן המשגיחים בזמנו רבי אליהו לופיאן זצ"ל וביקשתי ממנו מענה לשאלה שהייתה אקטואלית באותם הזמנים. מה רוצה לימוד המוסר ממני? והוא ענה לי בציטוט פסוק שעד היום לא מצאתי אותו "אוהב תוכחה קנה לב!"

רבקה אמנו גדלה בגלל שהיא אהבה תוכחות! כך הכין הקב"ה את השידוך בין יצחק אבינו לרבקה אמנו. היא למדה שייסורים זה לא עונש. "כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה!" תלמיד של הגר"י לייבוויץ' הסבא מקלם התלונן פעם באוזני חבר כי הוא מרגיש שחלה אצלו ירידה. ולמה? כי הרבי דיבר אליו היום בחביבות! הוא היה רגיל

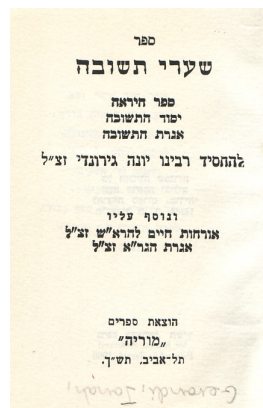
לקבל נזיפות וביקורת ודיבור בחביבות הביך אותו. היום, בדורנו זה מסוכן. לא כל אחד אוהב תוכחות ולא כל אחד מסוגל לקבל אותן! היום צריך לעטוף כל תוכחה בעטיפה מתוקה. כמו סנדביץ' מצד אחד מחמאה ומהצד השני עוד מחמאה ובאמצע להכניס את הביקורת! דקה שמתאימה למי שרוצים להוכיח אותו! שלמה המלך מזהיר "ייסר בנך כי יש תקוה" (משלי י"ט פסוק י"ח) והמפרשים אומרים שה"כ"י הוא תנאי! כלומר מותר לך לייסר את בנך אם ברור לך שיש תקוה שהייסורים עוזרים! אם לא ברור לך אז אסור לייסר אותו! רבינו יונה כותב בפירושו לספר משלי שאם אבא מכה את בנו מתוך כעס, הוא יענש על זה כאילו הוא אדם זר שמכה נער לא שלו! כי כעס מנתק קשרים. בגמרא במסכת ערכין מובאת דעתו של רבי טרפון שאמר תמינהי אם יש בדור הזה אחד שמקבל תוכחה. אם אומרים לאדם טול קיסם מבין שיניך הוא עונה טול קורה מבין עיניך! הקב"ה בעצמו היה המורה שלה! והדרך הייתה ייסורים!

שבת שלום לכל המתפללים בבתי הכנסת בהר שמואל ולחברים המקשיבים לקולך די בכל אתר ואתר.

מעשה שהיה...

רבנו יונה החסיד מגירונדי (כ"ח מרחשון ה'כ"ד)

רבנו יונה החסיד מגירונדי בר אברהם מחכמי ספרד, מהגדולים בחכמי התורה והמוסר. יליד גירונה. נפטר בטולדו בכ"ח במרחשון ה'כ"ד (1263). בנו של רבי אברהם. היה בן דודו ומחותנו של הרמב"ן. בנעוריו למד תורה בשיבות צרפת. בין רבותיו נמנו רבי שמואל בר שניאור מאיברא ורבי שלמה בר אברהם ממונטפלייר ("מן ההר"). רבי שלמה נתפרסם בשל מחלוקת

שנתעוררה על ספרי הרמב"ם (רבי משה בר מימון) בשנת ד'תתקצ"ב (1232). רבי יונה וחברו רבי דוד בר שאול תמכו ברבם רבי שלמה במלחמתו זו נגד ספר "מורה הנבוכים" לרמב"ם, שכן גם הם חששו כמוהו מהשפעת הפילוסופיה וראו בה סכנה לאמונה התמימה.

רבי יונה עבר לברצלונה, שם קבע את ישיבתו. נהרו אליו תלמידים מספרד ומארצות אחרות וביניהם כאלה שהיו לימים גדולי ישראל ומנהיגי התפוצות, כמו הרשב"א (רבי שלמה בן אדרת) ורבי הלל מוורונה. כעבור 3 שנים לשבתו בברצלונה, החליט רבי יונה לעלות לארץ - ישראל. בדרכו עבר בעיר טולדו ושם הפצירו בו בני הקהילה שיתעכב להרביץ תורה בעירם.

רבי יונה ייסד ישיבה גדולה, וכך נדחתה עלייתו לארץ - ישראל, מאחר ונפטר באופן פתאומי. רבי יונה היה גדול בתורה ובחסידות וכונה "החסיד" או "הקדוש". ספרי המוסר שלו מצאו מהלכים בכל תפוצות ישראל, ונודעה להם השפעה רבה על הדורות שאחריו. רבי יונה חיבר ספרים במקצועות שונים, ביניהם פירושים לספרי המקרא, למשנה, חידושים על התלמוד ועל הלכות הרי"ף (רבי יצחק אלפסי) וספרי הלכה ומוסר, שנפוצו מאוד ויצאו לאור במהדורות רבות. מחיבוריו: "שערי תשובה"; פירוש למשלי; פירוש למסכת אבות; חידושים למסכת בבא בתרא ולמסכת סנהדרין; פירוש על

הלכות הרי"ף לברכות נערך על - ידי תלמידיו; פירוש להגדה של פסח; "משפטי בדיקות הריאה"; "איגרת התשובה".

רבי יצחק אייזיק חבר (וילדמן) (כ"ט מרחשון)

רבי יצחק אייזיק חבר (וילדמן) היה גאון בנגלה ובנסתר, רב בכמה עיירות בליטא, ומחבר ספרים רבים. רבי יצחק אייזיק היה תלמידו המובהק של רבי מנחם מנדל משקלוב תלמידו של הגאון מווילנה, ולכן כונה פה שלישי להגר"א, ונחשב מגדולי מנחילי תורתו.

תולדותיו

רבי יצחק אייזיק נולד בשנת תקמ"ט בעיר הורודנה, לאביו רבי יעקב חבר, ולאימו חניקא בת רבי יצחק מאמדור.

מהיותו נער בן 14 למד מפי רבי מנחם מנדל משקלוב שעלה לארץ בשנת תקס"ח בהיות ר' יצחק אייזיק בן 19.

עוד בהיותו צעיר לימים התמנה לרבנות בעיירה פרזווע, ואחר כך שימש ברבנות בערים: ראזינאי, וולקוביסק, טיקטין, ובארבעת שנותיו האחרונות ברבנות העיר סובאלק, שם נפטר בן שישים וארבע בשנת תרי"ג.

בתורת הקבלה

תלמידו רבי יצחק כהנא מספר "אמר לי אדמו"ר ז"ל שעסק בדברי רבינו הגדול האריז"ל ורבינו הגדול הגר"א ז"ל שלושים שנה רצופים."

רבי יצחק אייזיק עסק גם במשנת הרמח"ל ובספרו "פתחי שערים" שילב מתורת האריז"ל הגר"א והרמח"ל יחד.

נאמן לשיטת הגר"א הוא מפרש את כתבי האריז"ל בדרך משל, על דרכו של הרמח"ל.

רבי יצחק אייזיק חיבר גם ספר "מגן וצינה" להוכיח אמיתות ספר הזהר וחכמת הקבלה.

תוקף תקנות בני העיר

כידוע לכל בני "מושב" הדרים לארץ במקום מושבם. פעמים שמקצת השכנים או בני המקום משתמשים בביתם ובשטחם, בצורה שמפריעה לשכנים, בכל מיני סוגים של צרות. וכשמעירים להם, על הנהגתם וכדו' והם מתרעמים. ובפרט אם אלו דברים האסורים על פי כל תקנה או חוק, וכן על פי יחסי שכנות בין אדם לשכנו. כגון דברים הכרוכים ברעש או בריח (ראה חו"מ סימן קנ"ד) וכיוצא בזה. אומנם בכל מקום מתוקן, קיים מועצת או חבר אנשים שהם שלוחם של התושבים המנחים "ומוציאים דברתם על הארץ" על מנת להשליט סדר ושלמות לאיש את רעהו חיים בלעו. ומקדמת דנא הוא קיימי שבעה טובי העיר שקיימו מלאכה זו, והם היו מתקנים ומייצגים על תקנות בני העיר. ובמקום שאין חבר אנשים כאלו, או שאין בני המקום נשמעים להנחיות, דומה הדבר לחוקי סדום ועמורה. (שהרי במדרש כתוב אצל לוט "באותו היום מינו אותו לשופט עליהם", שבכל יום היו ממנים אחד מבני העיר לשופט. והיכא שאין סדר ומשפט, והכל נקבע על פי שפיטה של כל אחד מבני העיר, מתקיים בהם "לסדום היינו לעמורה דימינו"). ובשורות אלו ננסה לבאר דין תקנות בני העיר, ודין שיכולים חלקם של בני העיר לכופ את שאר בני העיר. והתימה שצריך למדרש שבני העיר יכולים לכופ את שאר בני העיר לנהוג ע"פ תקנות וסדרי ציבור, וכבוד הדין בין איש לרעהו. מ"מ ינתי ספר וניחוי מאן אמר להאי שמעתתא."

הנה בגמרא מסכת בבא בתרא (דף ח':) אמרו, ורשאיני בני העיר להתנות על המדות, ועל השערים, ועל שכר פועלים, ולהסיע על קיצתן. ע"כ. פירוש, בני העיר קובעים להם מדות ומשקלות, ומחירי שוק, ושכר פועל, ואף יכולים לקבוע קנסות לעובר על דבריהם. ומבואר היטב שבני העיר קובעים את כללי הנהגות בני העיר. ומיד יש להעיר, שבימינו קודם להנהגות בני העיר, יש חוק וסדר שהנהיגו בני המדינה, ולמשל לא יבוא אדם ויעשה ככל העולה על רוחו, וכגון יפתח שוק ברחוב, וכדו', או כל דבר שאינו מסדרי בני העיר המתוקנים. לכך על תקנות וחוקי המדינה יכולים בני העיר לקבוע כיצד ומה יעשה, ותקנותיהם תקפים מדין תורה, ואין חולק בדבר.

ולהלן נביא מקור הדברים בדברי רבותינו על תוקף וכוח בני העיר לקבוע תקנות לעצמם. בעיקר התוקף וכח לתקנות בני העיר, כתב המרדכי (על מסכת בבא בתרא סימן ת"פ) כשם שבית דין יכול לתקן תקנות, מדין הפקר ב"ד הפקר, כך גם טובי העיר הם כמו גדול הדור והפקיר ב"ד הפקר. ומקורו מגמ' במועד קטן (דף ט"ז). דמבואר פשוט שב"ד יכולים להפקיר נכסים. (ובעצם הדין ההפקיר ב"ד הפקר, עיין בפתחי תשובה סימן ב' ס"ק ב' שהביא מחלוקת הפוסקים, האם הבית דין רשאים להפקיע נכסים מהבעלים, או שיכולים גם להעביר את הנכסים לרשות אחר). וכן דעת רבנו הרא"ש (שם סימן ל"ג) וניכר דהוי ליה מילתא דפשיטא. שכתב כל בעלי האומנות נחשבים כבני עיר לעצמם, וכשם שבני עיר יכולים לתקן תקנות כך גם בעלי מלאכה. ותקנות אלו אינם צריכים קנין או התחייבות בני העיר. וכ"כ בתשובה (כלל ו' סימן י"ט) שמה שטובי הקהל מסכימים לעשות שריר וקיים הוא בלא קנין. ובכל תקנות הקהל, שמתקנין על יחידים ועל רבים ומסיעין על קיצותם, (קנסותיהם) כל דבריהם ככתובין וכמסורין דמו. ותקנות הקהל נתקנים ומחייבים אף בלי צורך בקנין. וכ"כ המרדכי (סימן תפ"א) בפשיטות שתקנות הקהל קיימים אף בלא קנין. וכן פסק החזון איש (ב"ב סימן ד' בס"ק כ"ב) שתקנות הקהל תקפה גם ללא קנין, כמו החלטות בית דין שאינם צריכים קנין. ולפי דבריו יש לומר שהתקנה מחייבת רק כאשר היא נתקנה ע"י שלושה או שבעה וכדו' כמו הרכב של ב"ד.

ועוד ראה בעניינו מה שכתב הרשב"א (חלק א' סימן תשס"ט) וז"ל: אין רשות ביד אדם להסתלק ולפטור עצמו מתקנת הקהל, ולומר לא אכנס בתקנות וכו' וכיוצא בהן, לפי שהיחידים משועבדים לרוב. וכמו שכל הקהלות משועבדות לבית דין הגדול או לנשיא, כך כל יחיד משועבד לצבור שבעריו. עכ"ל. וראה לו עוד בתשובה (חלק ג' סימן ת"א) שכתב, לפי שכל צבור וצבור היחידים כנתונים תחת יד הרבים, על פיהם הם צריכים להתנהג בכל עניניהם, והם לאנשי עירם ככלל ישראל לבית דין הגדול או למלך. עכ"ד. והדברים ברורים לכל שומע ומבין, וכן פסק הרמ"א. (חו"מ סימן ב')

ועוד בנדון דין האם צריך גדול העיר שייסכים עם תקנות הציבור כמו לענין תקנות האומנים, כמו שהבאתי לעיל מהגמ' בבא בתרא. הסמ"ע (סימן ס"ק מ"ה) הביא בזה מחלוקת אם צריך אישור מגדול העיר רק לבעלי אומנויות, או גם על תקנות של בני העיר. וס"ל דהטור והמרדכי פ"ק דבבא בתרא, סוברים שצריך אישור מגדול העיר, גם בתקנות בני העיר. (ועיין ש"ך שם

סק"ד שסבר כן להלכה, וכן דעת הגר"א מוילנא, וע"ע בבאר היטב ס"ק כ"ז שהאר"י בזה). אבל ר' משה אלשקר בתשובותיו (סימן מ"ט) כתב בשם רמב"ם (פי"ד ממכירה הי"א) והרמב"ן (עמ"ס ב"ב דף ט'. ד"ה הא) דדוקא אבני אומנויות קאי. ע"כ. ועיקר דבריו בכוונתו לדברי הרא"ש (בבא בתרא סימן ל"ג) שכתב, מכאן דכל בעלי אומנות יכולין להתנות ביניהם, והם הנקראין בני העיר בענין מלאכה, ואדם חשוב דהיינו דוקא כגון רבא שהיה ראש ומנהיג בעיר, ואפילו כל בני העיר לאו כל כמיניהו להתנות אם לא מדעת אדם חשוב. עכ"ל. וכן מבואר דעת הר"י מיגאש (בחדושי) וכן דעת הרשב"א, (שו"ת ח"א סימן אלף ר"ו) והרמ"א (חו"מ סימן רל"א סעיף כ"ח) פסק כשיטת הרא"ש.

אומנם מדברי הרמב"ן (בבא בתרא שם) מבואר דמאי דבעי אדם חשוב לתקנות בני העיר, דוקא בדבר שמביא הפסד לבני העיר. אבל היכא שאין הדבר מביא הפסד לבני העיר, א"צ אדם חשוב, להכריע בתקנות בני העיר. וכ"כ הריב"ש (שו"ת סימן שצ"ט) ומקורו מדברי הרמב"ן שאין צריך נטילת רשות מאדם חשוב אלא בתקנת בני אומנויות, אבל בסתם תקנות יכולים בני העיר להתנות זה על זה. וכן משמע מדברי הרמב"ם שלא הזכיר דין של אדם חשוב אלא גבי בני אומנויות. (הלכות מכירה פרק י"ד הלכה י"א) ומדשתיק השו"ע (שם) ולא אמר דין אדם חשוב ממונה על הציבור, אלא רק באומנויות שמע מינה שבשאר תקנות בני העיר לא צריך אדם חשוב. ומדשתיק השו"ע (שם) ולא דיבר רק על בעלי אומנויות, ולא הזכיר שאר בני העיר, ש"מ דלית ליה לדברי גדול העיר בתקנות בני העיר.

וזאת למודעי שכל מה שנתבאר לגבי תקנות בני העיר וכדו', שנחלקו הראשונים אם צריך אדם חשוב או חכם הממונה על הציבור, איירי בתקנות חדשות שאינם מסדרי ותועלת הציבור. כגון תקנות שלא היו קיימות עד עתה, או דברים שאינם מתועלת כל הציבור. אבל תקנות שהציבור היה מודע להם מעיקרא, רק שזלזלו בתקנה או במנהג, לא שייך לערער על תקנות ישנות או סדרי ציבור, שפורקי עול מהציבור נהגו, מחוסר אכילה או ממצב שאיש הישר בעיניו יעשה. וכגון תקנות שלא יזרקו האשפה אלא במקומה, וכן שלא יחנו על מדרכות, או במקום שמסכן את הציבור. וכל דבר שהוא תועלת בני העיר, ומי שאינו נוהג כן, אינו בכלל בני העיר. ואם דברינו עד עתה, הם על דברים מעין אלו. התימה שצריך לתמוך את הדברים בדיני תורה ופסקי חכמים, ולדרוש בזה על זכויות הציבור ותועלתם, ועד שאנו דנים מדין תקנות בני העיר, יש לדון מדין גזל דרבים וכדו' דחמייא טפי.

ואתה המעיין תדע שלא נעלם ממנו גם דעת החולקים בדבר, שסוברים שאין יכולים בני העיר לכפות את שאר בני העיר בתקנותיהם. וכדעת ר"ת (הובא במרדכי ע"מ ס' בבא בתרא סימן תפ"א) שסבר גם שצריך הסכמת כל האומנים, והרוב אינו יכול לכופ את המיעוט, ורק בדברים של קיום התורה והמצוות, הולכים אחרי הרוב. אבל בדברי חולין אין הרוב יכול להכריח את היחיד. וכ"פ החתם סופר (סימן קי"ז) כדבריו שאין שבעה טובי העיר יכולים לתקן תקנה עבור הציבור, בדבר שאינו של מצווה, ובפרט כאשר התקנה גורמת להפסדים לחלק מהציבור. ולשיתם פשוט שאין בכוונתם לעקר תקנת בני העיר, אלא איירי, בתקנות חדשות שאין הציבור בהכרח חייב לעמוד בהם. ובפרט היכא דרוב ככל הציבור, יקבל עליו דעת כולם בזה, לא דיברו. ובפרט אחרי שהפוסקים הכריעו שבני העיר מחוייבים להכרעת שבעה טובי העיר, או רוב בני העיר. וכמ"ש הרמ"א (חו"מ סימן ב' סעיף ב') שנוהגין בכל מקום שטובי העיר בעירן כבית דין הגדול, מכין ועונשין והפקדון הפקר כפי המנהג. עכ"ל. וכן השו"ע (סימן רל"א סעיף כ"ז) פסק, שרשאים בני העיר לקוץ לכל דבר שירצו וכו', והיינו שהתקנות של בני העיר מחייבים את שאר בני העיר ואפילו לחייבם בקנסות. וע"ע בדברי הבאר היטב (סימן רל"א ס"ק כ"ז) שהביא כללים בענין תקנות בני העיר, ואף דס"ל דאין בני העיר יכולים לכופ את שאר בני העיר, כתב בשם הרמ"א (תשובה (סימן ע"ג) ועוד כתב שכבר קיימו וקבלו אנשי העיר בתקון זה, שוב אינם יכולים למחות. ועוד כתב בשם מהריב"ל (ח"א סימן ק"מ) שאם הדבר לסלק נזק וסכנה, יכולים הרוב לכופ המיעוט לכולי עלמא. עיי"ש עוד באריכות.

לפיכך אתה הראת לדעת כי כל מה שנתבאר אף לדעת הפוסקים שאין בני העיר יכולים לכופ את שאר בני העיר בתקנותיהם. זה דוקא בתקנות חדשות שאינם היו בעיר קודם, או דברים שיש פסידא להאי ורווחא להאי. ואם לא די לך בכל זה, ראה מה שכתב הרמ"א בהלכות שותפים בקרקע (סימן קס"ג סעיף א') וז"ל: כל צרכי צבור שאינן יכולין להשוות עצמן, יש להושיב כל בעלי בתים הנותנים מס ויקבלו עליהם שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים, ויכלו אחר הרוב. ואם המעוט ימאנו, הרוב יכולין לכופ אותו אפילו בדיני גוים, ולהוציא ממון על זה, והם צריכין לתת חלקם. עכ"ל. ועיין פתחי תשובה שם באורך.

סוף דבר, נחית וסליק לן לדינא, שבני העיר מחוייבים לתקנות בני העיר שנתקבלו ברוב, ובפרט ששבעת טובי העיר כוחם יפה כבית דין. ומחוייבים לשמוע לתקנות בני העיר. ולפני חיוב שמיעה להוראת ותקנות בני העיר, יש חיוב ללנהוג על פי כללי הסדר והמוסר הקיימים בני תושבי המקום, והבאים הנמצאים בסביבתם. ואם יש דבר המפריע לשלוות השכנים והשותפים, הרי הדבר אסור בתכלית. וכדין שותפים שמחוייבים לנהוג בינם כדרך בני אדם מתוקנים. וכמ"ש החתם סופר (או"ח סימן קצ"ג) שבני הקהילה דין שותפים להם. לפיכך אם קבלו דבריהם ברוב, מחוייבים לנהוג כתקנת הרוב. ודו"ק כי קיצרתי.

הכנסת כלה

שאלה: מהו מצוות "הכנסת כלה"? לאסוף כסף בשבילים? ללכת לחתונתם?

הקדמה: יש שלשה חלקי מצוה השייכים לחתונה. א. הכנסת כלה, דהיינו ללוות הכלה לחופתה. ב. לשמח חתן וכלה. ג. צדקה, להכין צרכי החתונה (וגם צרכי הדברים הרגילים להתחיל חייהם לאחר החתונה וכדלקמ'). כל שלשה אלו חייבים הם מדברנבן^(א). ועל ידיהם גם מקיים מצוה דאורייתא של ואהבת לרעך כמוך^(ב). ובעזרה^(ג) אפרש כל אחד ואחד.

הכנסת כלה: ע' בגמ' מגילה דף כ"ח ע"ב שמבטלין תלמוד תורה להכנסת כלה. וע"ש ברש"י שפי' שהכנסת כלה היינו "ללוותה מבית אביה לבית חופתה"^(א). והוא ענין של כבוד, ללוותה לבית חופתה כדי לחבבה על בעלה^(ד). וראינו, שענין זה לחבבה על בעלה, הוא חשוב כל כך עד שמבטלין תלמוד תורה כדי לקיים מצוה זו. ויש מחלוקת מתי חל החיוב של "הכנסת כלה", האם דווקא בראיית החופה, או שמא ה"ה בידיעה שיהיה חופה^(ה). ולמעשה נהגו העם להקל בזה, שאף אם יודעים שיהיה חופה, שוקלים מעצמם אם ראוי ללכת או לא. דאילו יהיה חיוב ללכת לכל חתונה שידע ממנה, יהיה כמעט אי אפשר לחיות, וחיך קודמים^(ו).

משמח חתן וכלה: כל המשמח חתן וכלה זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות, וכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות^(ז). וראינו כמה חשוב מצוה זו, עד דהאמוראים עצמם היו משמחם לרקד לפנייהם^(ח). ועוד יש מהאמוראים שהיו משמחם ע"י זריקת דברים בידיהם כלפי מעלה (תלאביבי)^(ט). וצריך לעשות לכל הפחות דבר פורתא לשמח החתן או הכלה, אפילו בשום שיחה קלה עמהם. לרקד, או להושיט להם דבר מאכל או משקה, או לומר קצת בדיחותא לפני החתן לעוררו לשמחה, או לשבח לפניו זיווגו^(י). וגם אדם הבא מצד ההורים, אפילו אם לא רקד או עשה שום דבר לחתן, ודאי משמח אותו בנתינת צ'ק לידו. ובאדם חשוב, עצם ביאתו לחתונתם הוא משמח אותם^(יא).

צדקה: בלשון בני אדם, האוספים כסף לצורך חתונה אומרים שהוא לצורך "הכנסת כלה". ובעצם מצוות "הכנסת כלה" הוא ליווי הכלה לחופתה וכדנ"ל. אבל יש מצוה אחרת והוא של צדקה. ולהשיא כלה עניה, אין צדקה גדולה מזו^(ב). ונכלל בזה הוא לאסוף כסף לצורך החתונה עצמה, וגם לשכור להם בית, וגם לקנות מטות וכל כלי תשמישו הרגילים להיות לזוג בתחילת הנישואין^(ג). ואף שבגמ' כתוב מצוה זו לגבי יתומים,

מ"מ ה"ה בכל חתן וכלה שאין להורים אפשרות לשלם לדברים אלו, הוא צדקה הכי גדולה^(טז). אך יעשה הכל בצנעה^(טז).

(א) ע' ברמב"ם פ"ד הל' אצל ה"א ח"ל מלוות עשה של דבריהם כו' ולהכניס הכלה כו' וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעודם בכל זריהם עכ"ל. ראינו שהרמב"ם חילק המלוה לשלש חלקים. (ב) ע"ש ברמב"ם, וע' משכחתי לענין ביקור חולים. (ג) ע' דרישה אה"ע ריש ס' ס"ה וצ"ש שם סק"ג בשם הע"ז. (ד) ע' בשיטה מקובלת כחצות דף י"ז ע"א ח"ל ח"ל תלמידי הרי"ב רבינו יונה ז"ל ולענין הולאת כלה נראה דכיון שהוא מפני כבוד החיים להצדק על בעלה כו' עכ"ל. (ה) ע' בחלקת מחוקק ס' סה סק"ב שמקול בלשון "אפשר", וצ"ש שם סק"ג שמחמיר. אצל ה"ש מחמיר מכה דמיון להולאת המת, ובהולאת המת עממה הוא ג"כ מח' ע' בצדקה"ש יו"ד ס' שס"א סק"ד ח"ל יש שסבור (הג"ה) בהעמק שאלה) דהא דוקא כשרואה המת יולא, אצל כשראוי רואהו יולא אף ממלאכתו אין לרדק לבעל וכל שכן מתלמוד תורה, והוסף שם (הג"ה) שכן עמא דבר, וכן המנהג גם אלנו עכ"ל. וע' הע' שלאח"י שלכאורה המנהג אלנו להקל הוא בלירוף סברות אחרות, ולא מכה המקילין כאן בלנד. (ו) כן שמעתי מר"צ של (וכ"כ באהרן), וכן נהגו. זהו כלל בכל חסד, שאין חיוב לעשות חסד במקום שיבוא לך נזק, יסוד זו, מלוי ברמב"ן בפרשת קדושים על הפסוק של ואהבת לרעך כמוך, ויותר מבוחר ביד הקטנה מדע (ח"ב) הל' דעות פ"ה עשה ע'. וחוץ כלל בהלכות לדיקה, שאסור ליתן לדיקה אם ע"ז גורם לך נזק, וח"ל דרשו את זה מהפסוק "אפס כי לא יהיה לך אציון". ע' בסנהדרין ס"ד ע"ב "אפס כי לא יהיה לך אציון, שלו קודמה לשל כל אדם". וע"ש ברש"י ח"ל הוה צענך שלא תבא לידו עניות כו' אפס לאזהרה אחת כו' עכ"ל וע"ש בנדרים יו"ד ח"א ס' קנה צענך זה. אצל ודאי לרדק שיקול הדעת לענין מהו נחש כ"חוק" ומהו רק עלותו. וע' מש"כ ב"זאבצת לרעך כמוך" שהארכתי שם. וצונגט לכאן ללכת לחתונה, יש לשקול כמה קרוב לו, או כמה הם לריכס אותך, ואם לא הולך יהיה פוגע בהם. ופעמים מזמן לו, ויהיה אחריות ללכת וכענין מת מלוה. (ז) גמ' צברות דף ר' ע"ב ע"ש, זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות היינו "זויה ציוס השלשי בחיות הבקר ויהי קולות וצריקס וענן כבר על הכר וקול שופר וגו' ויהי קול השופר וגו' והאלקיס ועננו צבול". ועבר בחמשה קולות. היינו "קול ששון וקול שמחה וקול חתן וקול כלה כו'". (ח) כחצות י"ז ע"א אמו ע"לו ע' רבי יהודה בר אילעאי בר אבהו נטעל דב' של הדם ונרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה. וכן ע' בש"ע אה"ע ס' ס"ה ח"ל מלוה לשמח חתן וכלה ולרקד לפנייהם ולומר שהיא נאה וחסודה כו' עכ"ל. [שמעתי מר"צ של שר חיים שמואלוויץ לא היה מרקד לפני החתן בלנד, אלא"כ גם הכלה הייתה שם. ולדעווינו צדונו צענו את זה משום עת לעשות, וכמונן]. וע' צדקה"ס ר' כן לענין אמוראים שמוכדים שבת דמקויד בלשון הש"ע "כי זה הוא כבודו" כדי ליישב קושית החתן יאיר. (ט) כחצות שם, רב שמואל בר רב יחנן מרקד אחת פי רש"י שלם בדין זרק אחת ומקבל אחת. (אגב - ודאי יש שמחה אם אדם גדול עשה את זה. משא"כ אדם פשוט שאינו קרוב כ"כ לחתן וכלה, בדרך כלל אינו משמחם אלא מעריח אותם. אלא"כ הוא מנויין. אצל נמשל את קטן של הכלה, ודאי משמחה אף אם הוא יסבה לעשות משאו פשוט, וזה יותר חשוב מסתם צחור או אצדק המרקד לפנייהם]. (י) עזר מקודש אה"ע ס' סה ס"א (ממלא על הדף של הש"ע, והוא בעל האשל אברהם בועשעשע). וע"ש שהשיחה קלה עם החתן הוא כדי לעוררו אל בחינת שמחה של מלוה. וצפרט לשמח חתן החשוב ר' משה יארמיש הגדוק, שיחה לצנצני. (יא) עזר מקודש שם. [ושמעתי מר"צ של בשם ר' חיים שמואלוויץ שהוא היה רגיל לומר "תעשה ענך חשוב כדי שבעלי שמחה יהיו נהיין צביאחק"]. וכענין הא שאלם חשוב יכול לקדש אשה ע"י קבלת מתנה ממנו. ופשוט שאלם חשוב היינו שחשוב צעני החתן וכלה. ולכאורה היה כל אדם הבא מרחוק, או הפתחה לחתן וכלה, שעלם ציחאו לבכדס כ"כ מרחוק משמחם. וע"ש שהיה כל שקיבל הברכות שצט ברכות כו'. בלאורה הוא מנטעט ש"ע שם ראוי לקבל כיבוד, מראה שהם משמחים כמה שהוא כאן בחתונתם (בדרך כלל). (יב) ש"ע ס' רמט סע"ו ח"ל גבאי לדיקה שיש בידם מעות לדיקה, וישאו צהם בחולות עניות, שאין לדיקה גדולה מזו עכ"ל. וע"ש צ"י בשם המהרי"ק ח"ל אי לדידי צ"ת, וישא מלוותן מעות בחולות עניות כו' ופשיטא דאין לך לדיקה גדולה מזו עכ"ל. ובספרא פשוט הוא, שיכול ליתן לאדם כל מיני דברים, אצל אי אפשר ליתן לו דבר יותר חשוב לו מוזנו. שכל מי ששרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה, בלא טובה, בלא ברכה, בלא דירה, בלא תורה, בלא חומה, בלא שלום. ע' בכתובות ס"ב ע"ב וצטור אברה"ם ס' א'. (יג) ש"ע יו"ד ס' ר', והוא גמ' כחצות דף ס"ז ע"ב ח"ר יתום שבא לישא, שוכרים לו בית, ומלשין לו מטה וכל כלי תשמישו, ואחר כך משיאן לו אשה, שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו, די מחסורו זה הבית. ואשר יחסר זה המטה ושלחן י"ו זו אשה, וכן הוא אומר אשעו לו עזר כנגדו. ולא איתא שם כמה זמן לשכור הבית, ולכאורה הוא תלוי במקום וצונן. [ואף שכתב שם צדקה רק לשכור בית, ואין לרדק לקנות בית. אצל פשוט אם אי אפשר להתחתן אותם אלא ע"י קניה, שכן לרדק ג"כ לקנות. ש"די מחסורו מוגדר כפי צורך הנצרך, ואפילו עבד לרדק לפיו. וכן שמעתי מר"צ של שפשוט הוא. רק השאלה הוא רק למה זהו אמת. אצל אם כן הנתיאות, א"כ מלוה לעשות]. (יד) כן מוכח מהש"ע יו"ד ס' רמט סע"ו וצ"י בשם המהרי"ק שם. (טו) ע' צ"י ס' רמט בשם הסמ"ג, וצ"ש"י סוכה מ"ע ע"ב.

חזו בני חביבי

ר' צבי הירש מרימנוב (כ"ט חשוון)

רבי צבי הירש (משרת) מרימנוב [1778 דומברובה -1848 רימנוב]

מראשי הצדיקים בגליציה וממלא מקומו של רבי מנחם מנדל מרימנוב. נודע בכינויו 'משרת'. רבי צבי הירש התייתם מהוריו בגיל צעיר ואומץ על ידי חייט פשוט, אצלו גדל ועבד כשולית חייטים. האגדה מספרת כי בכסף שחסך ממלאכתו היה קונה נרות כדי שיוכל להישאר ער בלילות, להתפלל וללמוד תורה. כשהיה בן חמש-עשרה התקרב בהשפעת רבי משה מפשוורסקאל אל רבי מנדל מרימנוב. רבי צבי הירש הפך לשמשו של הצדיק ומשום כך דבק בו הכינוי 'משרת'. בשנת 1814, לאחר פטירת רבו ר' מנחם מנדל מרימנוב, ביקשו חסידיו למנות במקומו את בנו, רבי נתן יהודה, אך זה סירב ואמר ששמע מפי אביו שאת מקומו צריך למלא רבי צבי הירש. חסידות רימנוב נותרה במשך שנים ארוכות ללא אדמו"ר והונהגה על ידי זקני החסידים.

בתחילה סירב רבי צבי הירש לנהוג באדמו"רות ונסע אל חצרו של רבי נפתלי מרופשיץ, שם שהה שנים-עשרה שנים, עד לפטירתו של רבי נפתלי. בשנת 1847, בהיותו כבן חמישים, חזר לרימנוב והחל לנהוג כאדמו"ר, וכך הפך מי שהיה תחילה משרת - לאדמו"ר עצמו. למרות היותו אדמו"ר שמר ר' צבי הירש על זהותו כ'משרת', וחי בצניעות ובענווה רבה. רבי צבי הירש נודע במופתיו הרבים ואלפי חסידים החלו נוהרים אחריו. בתחילת דרכו התנגדו לו כמה מצדיקי גליציה מכיוון שלא נודע כלמדן וגם מפני שנהג להטיל "פדיונות" לצדקה אל הפונים אליו. ברבות הימים חזרו בהם מהתנגדותם ורבים מהם הפכו למעריציו. בין תלמידיו נמנו רבי שלום מקאמינקא, רבי חיים נפצאנו, רבי צבי אלימלך מדינוב ורבים אחרים. לרבי צבי הירש נולדו שמונה-עשר ילדים משלוש נשותיו (משתיים התאלמן), אולם מרביתם נפטרו ורק שניים מילדיו נותרו בחיים - בן ובת. לאחר פטירתו נישאה אשתו מלכה לרבי ישראל מרוז'ין, ובנו יוסף שנולד שלוש שנים קודם פטירתו, גדל אצל רבי ישראל מרוז'ין. רבי צבי הירש היה מהצדיקים הבודדים שהתפרסמו לא בזכות ייחוסם ותורתם, אלא בדרך חיים ומנהיגותם. הוא התנהג בענווה ובפשטות והדגיש את חשיבות ההתלהבות בתפילה.

רבי צבי הירש לא הותיר אחריו כתבים משלו, ואחר פטירתו פרסמו תלמידיו את תורתו בספר "באר המים". לאחר שבנו יוסף גדל ובגר הוא מילא את מקום אביו באדמו"רות רימנוב.

**שיעור במדרש
כל חמישי בערב
בשעה 9:30 בבית
הכנסת אהל לוי
(בעזרת הנשים
או בחוץ באוהל)
ברוב עם!**

**עם הצ'ונט המיוחד של
השף ר' יניב אילוז הי"ו**

**ובתרומת איש החסד
החפץ בעילום שמו
יבורך בכל הברכות!**

התמונות משבוע שעבר

שיעורי תורה

שיעור באור החיים הקדוש

תהלים ושיעור לנשים

קבלת שבת לבנות

מתמידים לבנים

בתיה לבנות

ע"י הרב חיים ביטון הי"ו רחוב ברקת 15 כל מוצ"ש
בבית משפחת עידן רחוב אחלמה 9 בשעה 15:00
בזמן הדלקת נרות אצל משפחת ר' דוד ירושלמי הי"ו, רחוב נופך 9, ממתקים והפתעות!
כל ערב עם הרב יעקב דרשן הי"ו בבית הכנסת הספרדי ממתקים והפתעות ונחת אמית!
בבית הכנסת הספרדי - ע"י משפחת קוהלי בשעה 16:00
מפורסם בבתי הכנסת

שירותי דת וגמילות חסד

לתיאום בענין טהרה: שעות פתיחה החדשים 19:30-20:30

שאלות בהלכה וטהרה:

שאלות בהלכה וטהרה:

דיני תורה בדיני ממונות ושכנים:

גמ"ח תרופות:

גמ"ח רדיאטורים לחימום:

מיץ ענבים:

כרית של ברית:

גמ"ח בלוני גז:

גמ"ח מזוזות:

הצלה, עזרה ראשונה, זמינים 24 שעות ביממה - אברהם ג'יאן

הצלה, עזרה ראשונה, זמינים 24 שעות ביממה - חיים בלך

גמ"ח פלטות לשבת - משפחת פרלמן:

גמ"ח עריסה לתינוק לחודשים ראשונים:

גמ"ח טיטולים ומטרנה לע"ג אייל בן זהבה ז"ל, ולרפואת טוהר בת שני שרה

אנילציה ואדים חמים, לע"ג שמעון בן לאה

אחות מוסמכת לשעת הצורך בשבת (פציעות זריקות וכו'):

אחות מוסמכת לשעת הצורך בשבת (פציעות זריקות וכו'):

גמ"ח כיסאות שולחנות ומזרנים וגמ"ח פלאטה של שבת:

גמ"ח כיסאות שולחנות, כסאות ג' טפחים, סירים גדולים:

גמ"ח כיסאות שולחנות מפות שולחן וכלי הגשה:

גמ"ח מוצצים ובקבוקים:

גמ"ח להמסת אבנים בכליות, החזרת פרקים למקום, וקיבוע:

מקרן, אנילציה, משאבת חלב דינ'אשמלי לע"ג אסתר בת ג'יה

איסוף וחלוקת מזון למשפחות:

גמ"ח מכשיר ניווט ווייז WAZE:

לעילוי נשמת

ויקטוריה

בת סנובר ז"ל

HARSHMUEL.COM TASHMA.NET

sharaby@mail@gmail.com

TEL: 0542002882